
व्यवसाय अर्थशास्त्र (ECO 201)

अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले : व्यवसाय-संस्था व मागणीचे विश्लेषण

- भाग-१ : घटक १(अ) : काही मूलभूत संकल्पना : संयंत्र, व्यवसाय-संस्था व उद्योग
घटक १ (आ) : व्यवसाय-संस्थेची उद्दिष्टे
घटक १ (इ) : व्यवसाय-संस्थेच्या निर्णय-प्रक्रियेवर प्रभाव पाडणारे घटक
घटक २ (अ) : व्यवसाय-संस्थेचे आकारमान : मापन व निर्धारण
घटक २ (आ) : लघुउद्योग : स्वरूप, महत्त्व आणि समस्या
- भाग-२ : घटक १(अ) : मागणी : संकल्पना आणि स्वरूप
घटक १ (आ) : मागणीतील बदल आणि मागणी सिद्धांत
घटक २ : मागणीची लवचीकता
घटक ३ : भविष्यकालीन मागणीचे पूर्वानुमान

पुस्तक दुसरे : पुरवठा व बाजारातील परिस्थिती

- भाग-१ : घटक १ : उत्पादन परिव्यय
घटक २ (अ) : उत्पादन परिव्यय आणि उत्पादन
घटक २ (आ) : 'ना नफा, ना तोटा' उत्पादन बिंदू
घटक ३ : पुरवठ्याची लवचीकता
- भाग-२ : घटक १(अ) : मूलभूत संकल्पना
घटक १ (आ) : पूर्ण स्पर्धेतील किंमत निर्धारण
घटक २ (अ) : एकाधिकार
घटक २ (आ) : एकाधिकारयुक्त स्पर्धा
घटक ३ (अ) : अल्पजनाधिकार
घटक ३ (आ) : किंमत निर्धारणाच्या पद्धती

पुस्तक तिसरे : श्रम-बाजार व भांडवल गुंतवणूक

- भाग-१ : घटक १ : पूर्ण आणि अपूर्ण स्पर्धा
घटक २ : वेतन निर्धारण पद्धती
घटक ३ : कामगार संघ
घटक ४ : औद्योगिक विवाद
- भाग-२ : घटक १(अ) : भांडवल संकल्पनेचा अधिक परिचय
घटक १ (आ) : भांडवलाच्या मागणीचे विवेचन : नवी गुंतवणूक व पुनःप्रस्थापन
घटक १ (इ) : व्याजाचे दर आणि गुंतवणुकीसाठी मागणी
घटक १ (ई) : धोका, अनिश्चितता आणि गुंतवणूकविषयक निर्णय
घटक २ (अ) : अंतर्गत आणि बाह्य प्रोत
घटक २ (आ) : भांडवलबाजार
घटक २ (इ) : भांडवलपुरवठा करणाऱ्या महत्त्वाच्या संस्था

हिंदी व इंग्रजी भाषांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम (HEN101)

अभ्यासक्रम

१. हिंदी भाषा का परिचय और उसकी संरचना

इकाई १ (अ) : हिंदी : राष्ट्रभाषा, राजभाषा और संपर्कभाषा

इकाई १ (आ) : हिंदी की शब्दावली

इकाई १ (इ) : हिंदी की वाक्यरचना और प्रकार

इकाई २ : प्रयोजनमूलक हिंदी

इकाई ३ : अनुवाद

हिंदी भाषा का परिचय और उसकी संरचना : कार्यपुस्तक

2. Foundation Course in English

Unit 1 : Vocabulary and Usage

Unit 2 : Structures of Sentences and their Transformations

Unit 3 : Reading Comprehension

Unit 4 : Communication : Oral and Written

Unit 5 : Translation from English to Marathi and Vice versa

Glossary

Foundation Course in English : Work-Book

सहकार : तत्त्वे व कार्यपद्धती (MGM 218)

अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले : सहकार : इतिहास व तत्त्वे

- घटक १ : सहकार संकल्पना व विविध देशांतील सहकारी चळवळ
- घटक २ : भारतातील व महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळ
- घटक ३ : सहकाराची मूलतत्त्वे : संकल्पना व उत्क्रांती
- घटक ४ : सहकाराच्या मूलतत्त्वांचा व्यावहारिक उपयोग व मर्यादा

पुस्तक दुसरे : सहकारी अर्थव्यवस्था व कार्यपद्धती

- घटक ५ : सहकारी अर्थव्यवस्था
- घटक ६ : सरकारी साहाय्य, संरक्षण, सवलती ऐतिहासिक महत्त्व
- घटक ७ : राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ
- घटक ८ : महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ
- घटक ९ : सहकारी संस्थांसाठी अर्थसाहाय्याच्या विविध योजना
- घटक १० : व्यावसायिक संघटनांचे प्रकार आणि आधार
- घटक ११ : सहकारी कार्यपद्धतीच्या विविध आधारांचे स्वरूप

पुस्तक तिसरे : सहकारी कृषी पतपुरवठा प्रक्रिया व पणन व्यवस्था

- घटक १२ : सहकारी कृषी पतपुरवठा
- घटक १३ : महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक
- घटक १४ : जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक
- घटक १५ : प्राथमिक शेतकी पतपुरवठा सहकारी संस्था
- घटक १६ : सहकारी कृषी ग्रामीण बहुउद्देशीय विकास बँक
- घटक १७ : नागरी सहकारी बँका
- घटक १८ : नागरी सहकारी पतपुरवठा संस्था
- घटक १९ : अन्य प्रकारच्या सहकारी संस्था
- घटक २० : खरेदी विक्री सहकारी संस्था
- घटक २१ : प्रक्रिया सहकारी संस्था
- घटक २२ : महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ
- घटक २३ : कृषी उत्पन्न बाजार समिती

पुस्तक चौथे : कृषिपूरक उद्योग आणि नागरी सहकारी संस्था

- घटक २४ : भारतीय शेती : स्वरूप, व्याप्ती, गुणदोष, शेतीचे अर्थव्यवस्थेतील स्थान व महत्त्व
- घटक २५ : भारतीय शेती अर्थक्षम बनविण्याचे विविध मार्ग आणि उपाय
- घटक २६ : प्रचलित भारतीय वातावरणात शास्त्रशुद्ध, अर्थक्षम शेतीसाठीचे पर्यायी मार्ग स्वीकारण्यातील मर्यादा
- घटक २७ : विविध शेतीपूरक उद्योग : त्यांचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये
- घटक २८ : शेतीपूरक उद्योगांच्या विविध प्रकारच्या सहकारी संस्था
- घटक २९ : सहकारी पतसंस्था
- घटक ३० : महाराष्ट्र राज्यातील नावीन्यपूर्ण सहकारी संस्था
- घटक ३१ : स्वयं-सहाय्यता समूह कार्यक्रम (बचत गट)

सहकारी प्रशासन व व्यवस्थापन (MGM 219)

अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले : व्यवस्थापन : तत्त्वे व कार्ये

- घटक ०१ : व्यवस्थापन : अर्थ व महत्त्व
- घटक ०२ : व्यवस्थापन विचारांचा विकास
- घटक ०३ : व्यवस्थापन तत्त्वे
- घटक ०४ : व्यवस्थापनाची विविध कार्ये
- घटक ०५ : व्यवस्थापनाची कार्ये - संघटन / संघटना
- घटक ०६ : निर्देशन / मार्गदर्शन / दिग्दर्शन
- घटक ०७ : नियंत्रण
- घटक ०८ : समन्वय
- घटक ०९ : संज्ञापन
- घटक १० : निर्णयप्रक्रिया
- घटक ११ : नेतृत्व
- घटक १२ : प्रेरणा

पुस्तक दुसरे : सहकारी व्यवस्थापन

- घटक १३ : वित्तीय व्यवस्थापन
- घटक १४ : सेवक व्यवस्थापन / व्यक्ती व्यवस्थापन
- घटक १५ : वस्तू / साधनसामग्रीचे व्यवस्थापन
- घटक १६ : कार्यालयीन व्यवस्थापन
- घटक १७ : कार्यालयीन पत्रव्यवहार आणि अहवाल
- घटक १८ : सहकारी संस्थांच्या सभा
- घटक १९ : सभा संचालन
- घटक २० : सभा वृत्तांत आणि सभेसंबंधी कायदेशीर तरतुदी

पुस्तक तिसरे : सहकारी प्रशासन : भाग - १

- घटक २१ : सहकारी प्रशासन
- घटक २२ : सहकारी प्रशासनाची कार्ये
- घटक २३ : सहकारी प्रशासनातील इतर विभाग
- घटक २४ : महाराष्ट्र कृषी उत्पन्न खरेदी-विक्री (नियमन) अधिनियम १९६३ खालील प्रशासन व्यवस्था
- घटक २५ : मुंबई सावकारी कायदा १९४६
- घटक २६ : दुग्ध व्यवसाय सहकारी संस्था
- घटक २७ : मत्स्य व्यवसाय सहकारी संस्था
- घटक २८ : आदिवासी विकास

पुस्तक चौथे : सहकारी प्रशासन : भाग - २

- घटक २९ : सहकार आयुक्तालय : अधिकार व जबाबदाऱ्या
- घटक ३० : साखर आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य : अधिकार व जबाबदाऱ्या
- घटक ३१ : हातमाग, यंत्रमाग व वस्त्रोद्योग संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर : अधिकार व जबाबदाऱ्या
- घटक ३२ : विभागीय पातळी प्रशासन व लेखापरीक्षण विभाग : अधिकार व जबाबदाऱ्या
- घटक ३३ : जिल्हा पातळी प्रशासन व लेखापरीक्षण विभाग : अधिकार व जबाबदाऱ्या
- घटक ३४ : तालुका पातळी प्रशासन व लेखापरीक्षण विभाग : अधिकार व जबाबदाऱ्या

सहकारी कायदा व इतर कायदे (MGM 220)

अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले : महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६०

घटक १ : सहकारी कायद्याची व्याप्ती आणि वैशिष्ट्ये

घटक २ : सहकारी संस्थांची नोंदणी व विशेष हक्क

घटक ३ : आर्थिक सहाय्य, व्यवस्थापक समिती शासनाचे व निबंधकाचे अधिकार, विवाद आणि परिमाण

घटक ४ : विमा योजना, अपराध व शिक्षा, महाराष्ट्र राज्य सहकारी परिषद

पुस्तक दुसरे : १७वी घटना दुरुस्ती व महाराष्ट्र सहकारी संस्था (सुधारणा) अधिनियम २०१३

घटक ५ : घटना दुरुस्ती व त्याची पार्श्वभूमी

घटक ६ : मुलभूत अधिकार आणि मार्गदर्शक तत्त्वे

घटक ७ : सहकार तत्त्वे आणि सहकारी कायदा

घटक ८ : भारतीय घटना कलम २४३ झेड.एच. ते २४३ झेड. क्यू याचा विस्तार

घटक ९ : राज्याच्या सहकारी कायद्यात बदल करणे अपरिहार्य

पुस्तक तिसरे : सहकारी संस्थांचे उपविधी

घटक १० : उपविधी-अर्थ व संस्थेच्या प्रकारानुसार उपविधी

घटक ११ : उपविधी सुधारणा बदल

घटक १२ : निरनिराळ्या प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे उपविधी

पुस्तक चौथे : सहकारी संस्थांच्या संबंधित अन्य कायदे

घटक १३ : भारतीय करारांचा कायदा १८७२

घटक १४ : बँकिंग रेग्युलेशन १९४९

घटक १५ : आयकर कायदा १९६१

घटक १६ : महाराष्ट्र कृषी उत्पन्न खरेदी विक्री (विकास व विनियमन) अधिनियम १९६३

घटक १७ : बहुराज्य सहकारी संस्थांचा कायदा २००२

घटक १८ : ग्राहक संरक्षण कायदा २००२

घटक १९ : माहितीच्या अधिकाराचा कायदा २००५

घटक २० : महाराष्ट्र सावकारी (नियमन) अधिनियम २०१४

सहकारी जमाखर्च, बँकिंग व लेखापरीक्षण (MGM 221)

अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले : सहकारी संस्थांतील हिशेबाची व अन्य पुस्तके : भाग - १

- घटक १ : सहकारी हिशेबलेखन व लेखापालन
- घटक २ : रोजकीर्द / रोखपुस्तक / रोकड पुस्तक
- घटक ३ : खता रणी आणि तेरीज व निव्वळ तेरीज
- घटक ४ : सहकारी संस्थांतील ठेवी व कर्जाचे व्यवहार, कर्जवसुली
- घटक ५ : संस्थेची मालमत्ता वर्गीकरण व झीज

पुस्तक दुसरे : सहकारी संस्थांतील हिशेबाची व अन्य पुस्तके : भाग - २

- घटक ६ : हिशेबाची अंतिम पत्रके, व्यापारी पत्रके, मालनिर्मिती पत्रके
- घटक ७ : हिशेबाची अंतिम पत्रके : नफा-तोटा पत्रके
- घटक ८ : हिशेबाची पत्रके : ताळेबंद
- घटक ९ : सहकारी संस्थांचे जमाखर्च व सभा
- घटक १० : सहकारी संस्थांनी ठेवात्रयाची पुस्तके

पुस्तक तिसरे : सहकारी बँकिंग

- घटक ११ : बँकिंग व्यवहाराची प्राथमिक माहिती
- घटक १२ : सहकारी बँकांना लागू असणाऱ्या कायद्यातील तरतुदी आणि नियम
- घटक १३ : बँकांचे व्यवहार : ठेवी खाती
- घटक १४ : कर्जव्यवहार
- घटक १५ : बँकिंग आणि वित्तीय क्षेत्राशी संबंधित असलेल्या काही संस्था

पुस्तक चौथे : सहकारी लेखापरीक्षण

- घटक १६ : सहकारी लेखापरीक्षण : तत्व व व्यवहार
- घटक १७ : सहकारी लेखापरीक्षण : व्यावहारिक लेखापरीक्षण
- घटक १८ : सहकारी संस्थांच्या हिशेबपत्रकांची छाननी व अहवाल
- घटक १९ : लेखापरीक्षण अहवाल व पुढील कार्यवाही

वाणिज्यशास्त्र (COM106)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : अर्थशास्त्र परिचय व वाणिज्याची उत्क्रांती

- घटक १ (अ) : अर्थशास्त्र परिचय
- घटक १ (आ) : उत्पादनाचे घटक
- घटक १ (इ) : मागणी विश्लेषण
- घटक १ (ई) : पुरवठा विश्लेषण
- घटक १ (उ) : मूल्य निश्चिती
- घटक १ (ऊ) : उत्पादन घटकांचा मोबदला
- घटक २ (अ) : वाणिज्याची उत्क्रांती - १
- घटक २ (आ) : वाणिज्याची उत्क्रांती - २
- घटक ३ : वाणिज्य व्यवहारपद्धती - १

पुस्तक २ : वाणिज्य व्यवहारपद्धती

- घटक ४ (अ) : वाणिज्य व्यवहारपद्धती - २
(किरकोळ व्यापार - भाग १)
- घटक ४ (आ) : वाणिज्य व्यवहारपद्धती - ३
(किरकोळ व्यापार - भाग २)
- घटक ५ : वाणिज्य व्यवहारपद्धती - ४
(घाऊक व्यापार)
- घटक ६ : आयात-निर्यात व्यापार कार्यपद्धती
- घटक ७ : व्यापाराची आनुषंगिक साधने
- घटक ८ : व्यावसायिक पत्रव्यवहार
- घटक ९ (अ) : व्यावसायिक कायद्यांचा परिचय
- घटक ९ (आ) : निवडक व्यावसायिक कायद्यांची तोंडओळख
- घटक १० : व्यावसायिक संघटनांचे प्रकार

पुस्तक ३ : लेखापालन

- घटक ११ : लेखापालनाची मूलतत्त्वे व पद्धती
- घटक १२ : रोजकीर्द व खतावणी
- घटक १३ : दुय्यम पुस्तके
- घटक १४ : तेरीज आणि वार्षिक किंवा अंतिम खाती

कार्यालयीन व्यवस्थापन (COM 211)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : कार्यालय : रचना व कार्यपद्धती

घटक १ : कार्यालय

घटक २ : कार्यालयाचे स्थान व अंतर्गत रचना

घटक ३ : कार्यालयीन कार्यपद्धती

घटक ४ : कार्यालय व्यवस्थापक

पुस्तक २ : कार्यालय संघटन व कर्मचारी व्यवस्थापन

घटक १ : कार्यालय संघटन

घटक २ : कार्यसंस्कृती व कार्यालयीन कर्मचारी

घटक ३ : कार्यालयीन प्रशिक्षण

घटक ४ : कर्मचारी व्यवस्थापन

पुस्तक ३ : दप्तर व्यवस्थापन व जनसंपर्क

घटक १ : दप्तर व्यवस्थापन

घटक २ : इतर कार्यालयीन सेवा

घटक ३ : कार्यालयातील यंत्रे व उपकरणे

घटक ४ : माहितीपुस्तिका व अहवाल

घटक ५ : जनसंपर्क

भारतीय आर्थिक पर्यावरण (COM 220)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : आर्थिक पर्यावरण

१. प्रास्ताविक - संकल्पना, घटक, पर्यावरणावर परिणाम करणारे घटक, पर्यावरणाचे प्रकार, पर्यावरण व्यवस्थापन, पर्यावरण - मानव व विकास
२. आर्थिक पर्यावरणाचे महत्त्व, भारतीय नियोजनाचे पाच दशकातील बदलते आर्थिक चित्र
३. वने, पाणी व ऊर्जा यांच्या विशेष संदर्भात भारतातील नैसर्गिक स्रोत (साधनसामग्री)

पुस्तक २ : कृषी, उद्योग व सेवा क्षेत्र

४. शेती - धारणा आकार, जमिनीचा वापर, पीकपद्धती, उत्पादकता, कृषी उत्पादन
५. कारखाने - स्वातंत्र्योत्तर काळातील लघु, मध्यम आणि मोठ्या प्रमाणावरील उद्योगांचा औद्योगिक विकास लघू व मध्यम उद्योगधंदे आणि त्यांच्या समस्यांबाबतीत शासनाचे धोरण
६. पायाभूत सुविधांचा विकास

पुस्तक ३ : आर्थिक धोरण व नियोजन

७. भारतातील आर्थिक धोरणे - नाणेविषयक, वित्तीय आणि परदेशी व्यापार, परदेश व बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची भूमिका
८. औद्योगिक कामगारासंबंधी शासकीय धोरण, मालकी व व्यवस्थापनातील सहभाग, सार्वजनिक खर्च व सार्वजनिक कर्ज
९. भारतीय नियोजन - वैशिष्ट्ये, पंचवार्षिक नियोजनाचे यश व अपयश - मानव संसाधन विकसन - धोरणे व कृती, राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण

परिव्यय, अंकेक्षण आणि करआकारणी (COM 221)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : अंकेक्षण

- घटक १ : अंकेक्षण : व्याख्या, स्वरूप, उद्दिष्टे व फायदे
- घटक २ : जमाखर्चातील चुका, अफरातफरी, लबाडीचे प्रकार
- घटक ३ : अंकेक्षणाचे विविध प्रकार आणि वर्गीकरण
- घटक ४ : अंकेक्षण कार्यक्रम, अंकेक्षण वही, अंतर्गत तपासणी व अंतर्गत अंकेक्षण
- घटक ५ : तपासणी व प्रमाणन / पावती परीक्षण
- घटक ६ : संपत्ती व देयतेचे सत्यापन आणि मूल्यांकन
- घटक ७ : कंपनीचा अंकेक्षक: पात्रता, अपात्रता, नेमणूक

पुस्तक २ : परिव्यय लेखांकन

- घटक १ : परिव्यय लेखांकन
- घटक २ : आर्थिक लेखे आणि परिव्यय लेखे यांची तुलना
- घटक ३ : परिव्यय एकक आणि परिव्यय केंद्र
- घटक ४ : परिव्ययाचे घटक आणि परिव्यय पत्रक

पुस्तक ३ : आयकर

- घटक १ : उत्पन्न कर कायदा १९६१ : परिचय
- घटक २ : उत्पन्न कर कायद्यातील महत्वाच्या संकल्पना

व्यवसाय संज्ञापन (MGM 225)

अभ्यासक्रम

- पुस्तक १ : संज्ञापनाची मूलतत्त्वे व माध्यमे
- घटक १ : संदेशप्रक्रिया
 - घटक २ : संज्ञापनाची तत्त्वे
 - घटक ३ : संज्ञापनाची विभिन्न माध्यमे
 - घटक ४ : संज्ञापनाच्या आधुनिक पद्धती व साधने
- पुस्तक २ : लेखी व तोंडी संज्ञापन
- घटक ५ (अ) : लेखी संज्ञापनाचे महत्त्व व प्रकार
 - घटक ५ (आ) : पत्रलेखनाचे प्रकार
 - घटक ५ (इ) : अहवाल
 - घटक ६ : तोंडी संज्ञापन
- पुस्तक ३ : प्रभावी संज्ञापन आणि मानवी संबंध
- घटक ७ : संज्ञापनातील अडथळे
 - घटक ८ : प्रभावी संज्ञापन
 - घटक ९ : संज्ञापन आणि मानवी संबंध
 - घटक १० : व्यवस्थापकीय कार्यक्षमतेत संज्ञापनाचे महत्त्व

सहकारी कृषि-व्यवसाय (MGM 240)

अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले : कृषि-पतपुरवठा

- घटक १ : कृषि-अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती
घटक २ : कृषिव्यवस्थापन : संकल्पना आणि महत्त्व
घटक ३ : भारतीय शेती : अर्थव्यवस्थेतील स्थान व महत्त्व
घटक ४ : भारतीय शेती अर्थक्षम बनविण्याचे विविध मार्ग आणि उपाय
घटक ५ : प्रचलित भारतीय वातावरणात शास्त्रशुद्ध, अर्थक्षम शेतीसाठीचे पर्यायी मार्ग स्वीकारण्यातील मर्यादा
घटक ६ : विविध शेतीपूरक उद्योग : स्वरूप व वैशिष्ट्ये
घटक ७ : सहकारी अर्थव्यवस्था
घटक ८ : कृषिव्यवसायातील वित्तव्यवस्थापन
घटक ९ : सहकारी कृषि-पतपुरवठा
घटक १० : महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक
घटक ११ : जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक
घटक १२ : प्राथमिक शेतकी पतपुरवठा सहकारी संस्था
घटक १३ : सहकारी कृषी ग्रामीण बहुउद्देशीय विकास बँक (भूविकास बँक)
घटक १४ : राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळ

पुस्तक दुसरे : पणन व प्रक्रिया सहकारी संस्था

- घटक १ : खरेदी-विक्री सहकारी संस्था
घटक २ : कृषि-उत्पन्न बाजार समिती
घटक ३ : महाराष्ट्र राज्य कृषिपणन मंडळ
घटक ४ : प्रक्रिया सहकारी संस्था
घटक ५ : कृषिप्रक्रिया उद्योगाची गरज
घटक ६ : प्रक्रियायुक्त पदार्थांची साठवण व विक्री
घटक ७ : प्रक्रियाउद्योगासाठी भांडवल
घटक ८ : फलोत्पादन विकास व प्रक्रिया उद्योगाच्या शासकीय योजना

घटक ९ : प्रक्रियायुक्त पदार्थांची निर्यात

- घटक १० : कुक्कुटपालन
घटक ११ : कुक्कुटपालन व्यवस्थापन

पुस्तक तिसरे : कृषि-व्यवसाय संज्ञापन

- घटक १ : संस्थांच्या संधानासाठी संप्रेषण
घटक २ : कृषिसंप्रेषणाची प्रसारमाध्यमे
घटक ३ : विशेष कृषिप्रदर्शन
घटक ४ : कृषिप्रदर्शन व प्रदर्शनासाठी माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर
घटक ५ : कृषिपर्यटनाची मूलतत्त्वे
घटक ६ : कृषिपर्यटनस्थळांची निर्मिती
घटक ७ : विशेष पर्यटन
घटक ८ : माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर
घटक ९ : शेतीव्यवसायासाठी इंटरनेटचा वापर
घटक १० : ऑग्री-इन्फॉर्मॅटिक्स

पुस्तक चौथे : बाजारपेठ / विक्री व्यवस्थापन

- घटक १ : कृषिविपणन : व्याख्या आणि व्याप्ती
घटक २ : शेतीमालाच्या विक्रीची कार्ये
घटक ३ : देशांतर्गत विपणन
घटक ४ : शेतीमाल बाजारव्यवस्थेचा खर्च
घटक ५ : विक्रीव्यवस्थेतील नियमन
घटक ६ : शेती-उत्पादनाची निर्यात : गरज, पद्धती आणि कार्ये
घटक ७ : निर्यात उत्तेजन
घटक ८ : कृषिमाल निर्यातीसाठी बाजारपेठ व मालाचा दर्जा
घटक ९ : जागतिक व्यापार व माहिती-तंत्रज्ञान
घटक १० : फळे आणि भाजीपाला निर्यात

मानव संसाधन व्यवस्थापन (COM 222)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : मानव संसाधन

घटक १ (अ) : अर्थ, व्याख्या व उद्देश

घटक १ (आ) : महत्त्व व कार्ये

घटक २ (अ) : संघटनेचा अर्थ, विकास व गुणधर्म

घटक २ (आ) : संघटनाचे प्रकार व मूल्यमापन

घटक ३ (अ) : कार्यरचना, समृद्धी व तंत्रे

घटक ३ (आ) : कार्यविश्लेषण, गरज व प्रक्रिया

घटक ४ : कार्यवर्णन, स्पष्टता व नेमकेकरण

पुस्तक २ : मानव संसाधन नियोजन

घटक ५ : मनुष्यबळ नियोजन

घटक ६ : कर्मचाऱ्यांची भरती

घटक ७ : कर्मचारी निवड : अर्थ, प्रक्रिया, निर्णय व मूल्यमापन

घटक ८ : परिचयसत्र व कार्यनिर्धारण

पुस्तक ३ : मानव संसाधन : विकास

घटक ९ : प्रशिक्षण व विकास

घटक १० : कार्यसिद्धी मूल्यमापन आणि कार्य मूल्यमापन

ज्ञानगंगा घरोघरी

यशवंतराव
चव्हाण
महाराष्ट्र
मुक्त विद्यापीठ

EVS 201

पर्यावरण अभ्यास

पर्यावरण अभ्यास

लेखक : प्रा. सचिन पेंडसे, प्रा. वाल्मिक अहिरराव, प्रा. नीता साने, प्रा. अविनाश आपटे,
डॉ. नारायण चौधरी, प्रा. व्यंकट कांबळे, अतुल देऊळगावकर

घटक १	: पर्यावरण संकल्पना	०१
घटक २	: पर्यावरण व समाज परस्परसंबंध	१६
घटक ३	: संरक्षण, संवर्धन, निसर्ग व पर्यावरण	२४
घटक ४	: नागरीकरण व औद्योगिकीकरण	३०
घटक ५	: जलव्यवस्थापन	४५
घटक ६	: जंगले व वने	५८
घटक ७	: शेती	७०
घटक ८	: पर्यावरणविषयक चळवळी	८०
घटक ९	: जागतिक पर्यावरण संरक्षण	९८
घटक १०	: वातावरणातील फेरबदल	११०
घटक ११	: जैविक विविधता	११७

सहकार व्यवस्थापन पदविका (दुग्ध व्यवसाय) MGM 230

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : सहकारी दुग्ध व्यवसायाची ओळख व कार्यपद्धती

- घटक १ : दुग्ध व्यवसायाचे महत्त्व, समस्या व उपाय
- घटक २ : दुग्ध व्यवसाय सहकारी तत्वावर का आवश्यक आहे ?
- घटक ३ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेची नोंदणी
- घटक ४ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेचे उद्देश, कामे व कार्यपद्धती
- घटक ५ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्था अर्थक्षम कशी होईल ?
- घटक ६ : जिल्हा सहकारी दूध उत्पादक संघाचे उद्देश, कामे व कार्यपद्धती
- घटक ७ : महाराष्ट्र राज्य सहकारी दूध महासंघ : उद्देश, कामे व कार्यपद्धती
- घटक ८ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेमध्ये ठेवावयाची महत्त्वाची रजिस्टरे
- घटक ९ : प्राथमिक दूध उत्पादक सहकारी संस्थेच्या सभासदांचे हक्क व कर्तव्ये
- घटक १० : दूध उत्पादक सहकारी संस्थांच्या सभा
- घटक ११ : शासकीय दुग्ध विकास यंत्रणा
- घटक १२ : दूध उत्पादक सहकारी संस्था आदर्श कशी बनेल !

पुस्तक २ : दुग्ध व्यवसाय व त्याचे तंत्र

- घटक १३ : गोपालन व म्हैस पालनाचे महत्त्व
- घटक १४ : दुधाळ जनावरांची निवड, प्रजनन प्रक्रिया व देखभाल
- घटक १५ : गायी-म्हशींची उत्पादन क्षमता
- घटक १६ : सुधारित गोठे
- घटक १७ : जनावरांचा आहार
- घटक १८ : वैरणीचे उत्पादन
- घटक १९ : जनावरांचे आरोग्य
- घटक २० : जनावरांचे आजार

पुस्तक ३ : दुग्ध व्यवसायाचे व्यवस्थापन व अर्थशास्त्र

- घटक २१ : दूध व्यवसायात व्यवस्थापन शास्त्राचे महत्त्व
- घटक २२ : दूध व्यवसायाचा कणा : संकरित गाय व म्हैस
- घटक २३ : वासरांचे संगोपन व व्यवस्थापन
- घटक २४ : किफायतशीर दूध व्यवसाय
- घटक २५ : दूध व्यवसाय : परंपरागत व आधुनिक
- घटक २६ : दूध उत्पादन व संकलन
- घटक २७ : दुधाचे गुण नियंत्रण
- घटक २८ : दूध व्यवसायातील नवे तंत्रज्ञान
- घटक २९ : दूध व्यवसाय विकासाच्या विविध योजना
- घटक ३० : दूध उत्पादक सहकारी संस्था : स्वरूप व कार्य
- घटक ३१ : सहकारी दूध संस्थांचे हिशोब, व्यावसायिक नोंदी
- घटक ३२ : सरकारी, सहकारी व खाजगी दूध उत्पादक संस्था
- घटक ३३ : प्रकल्प अहवाल

पुस्तक ४ : दूध व दुग्धजन्य पदार्थांची निर्मिती व विपणन

- घटक ३४ : दूध व दुधाची वैशिष्ट्ये
- घटक ३५ : दुधावरील प्रक्रिया
- घटक ३६ : दुधाचे प्रकार
- घटक ३७ : दुग्धजन्य पदार्थांचे स्वरूप
- घटक ३८ : दुग्धजन्य पदार्थांची निर्मिती
- घटक ३९ : दुग्धजन्य पदार्थ टिकवण्याच्या पद्धती
- घटक ४० : दुग्धजन्य पदार्थांचे औद्योगिक उत्पादन
- घटक ४१ : दुग्ध प्रक्रिया उद्योगातील यंत्रसामुग्रीची देखभाल
- घटक ४२ : दुग्धजन्य पदार्थांचे विपणन

सहकारी बँकिंग (MGM 231)

प्रस्तावना

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या वतीने वाणिज्य व व्यवस्थापन विद्याशाखेअंतर्गत सुरू करण्यात आलेल्या 'सहकार व्यवस्थापन पदविका (बँकिंग)' शिक्षणक्रमास आपण प्रवेश घेतला, त्याबद्दल मी आपणांस सुयश चिंतितो !

सहकार व्यवस्थापन पदविका (बँकिंग) या शिक्षणक्रमात एकूण पाच अभ्यासक्रम आहेत. त्यातील पाचवा आणि शेवटचा अभ्यासक्रम म्हणजे 'सहकारी बँकिंग' हा होय. यात एकूण चार पुस्तके आहेत.

पुस्तक पहिले : बँकिंग कायदे

यामध्ये घटक १ : बँकिंग रेग्युलेशन अँक्ट १९४९, घटक २ : महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० व नियम १९६१, घटक ३ : परिक्राम्य परिचलार्थपत्र अधिनियम १८८१, घटक ४ : आर्थिक मालमत्तेचे तारणीकरण, पुनर्गठण व तारणावरील हक्कांची अंमलबजावणी कायदा २००२, घटक ५ : बँका आणि आर्थिक संस्था यांची येणे कर्जबाकी वसुली कायदा १९९३, कर्जवसुली ट्रायब्युनल (कार्यपद्धती) नियम १९९३, घटक ६ : भारतीय रिझर्व्ह बँक कायदा १९३४, घटक ७ : लिमिटेड अँक्ट १९६३, घटक ८ : आयकर कायदा १९६१, घटक ९ : मालमत्ता हस्तांतरण कायदा १८८२, घटक १० : औद्योगिक विवाद अधिनियम १९४७, घटक ११ : माहितीच्या अधिकाराचा कायदा २००५, घटक १२ : दिवाणी आचारसंहिता १९०८, घटक १३ : भारतीय दंडसंहिता १८६० आणि घटक १४ : ग्राहक संरक्षण कायदा २००२ ह्या घटकांचा समावेश आहे.

पुस्तक दुसरे : बँकिंग व्यवहार

यामध्ये घटक १ : अस्ति-देयता व्यवस्थापन, घटक २ : कर्ज व्यवहार व्यवस्थापन : वसुली व अनुत्पादक मालमत्ता व्यवस्थापन, घटक ३ : कर्जाचे प्रकार व दस्तावेज, घटक ४ : नफा-तोटा पत्रक व ताळेबंद : विश्लेषण व परिणामाचे महत्त्व, घटक ५ : आर्थिक व्यवहार विश्लेषण व निधी व्यवस्थापन आणि घटक ६ : ग्राहक सेवा ह्या घटकांचा समावेश आहे.

पुस्तक तिसरे : लेखापरीक्षण व तपासणी

यामध्ये घटक १ : हिशेब तपासणी व परिशिष्टे आणि घटक २ : तपासणी ह्या दोन घटकांचा समावेश आहे.

पुस्तक चौथे : मानवी संसाधन व तंत्रज्ञान व्यवस्थापन

यामध्ये घटक १ : मानवी संसाधन विकास, घटक २ : मानवी संसाधन - नियोजन व भरती, घटक ३ : प्रशिक्षण, घटक ४ : नियुक्ती, पदभार, बदल्या, बढत्या, ऐच्छिक सेवानिवृत्ती, घटक ५ : शिस्त, घटक ६ : कर्मचारी कल्याणकारी सुदृढता व उत्तेजनार्थ सुविधा, घटक ७ : माहिती तंत्रज्ञान व्यवस्थापन, घटक ८ : बँकिंग व्यवस्थापन माहिती आणि तंत्रज्ञानाचा अंतर्भाव आणि घटक ९ : बँकांमधील वापरात असणारी अन्य तांत्रिक साधने/उपकरणे ह्या घटकांचा समावेश आहे.

उपरोक्त चारही पुस्तकांतील एकूण ३१ घटकांच्या आधारे सहकारी बँकिंग व्यवसायाशी संबंधित सर्व माहिती आपणांस अभ्यासावयास मिळणार आहे. विद्यार्थ्यांना या शिक्षणक्रमाचा परिपूर्ण उपयोग होणार आहे.

विपणन व्यवस्थापन - २ (MGM 309)

अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले : जाहिरात

घटक १	:	जाहिरात
घटक २	:	जाहिरात मोहीम
घटक ३	:	जाहिरातीचे संघटन

पुस्तक दुसरे : विक्रय कला

घटक ४	:	विक्रय पूर्वानुमान
घटक ५	:	विक्रयकला आणि विक्रयवृद्धी
घटक ६	:	विक्रेता संच व्यवस्थापन

पुस्तक तिसरे : ग्राहक समाधान

घटक ७ (अ)	:	ग्राहकवर्तन
घटक ७ (आ)	:	संस्थात्मक खरेदीवर्तन
घटक ८	:	ग्राहक समाधान व्यवस्थापन
घटक ९	:	विपणन अंकेक्षण

विपणन व्यवस्थापन - १ (MGM 308)

अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले : विपणन

घटक १ : बाजारपेठ आणि विपणन

घटक २ : विपणन पर्यावरण

घटक ३ : विपणन व्यवस्थापन आणि नियोजन

घटक ४ : बाजारपेठ विभक्तीकरण आणि लक्ष्य

पुस्तक दुसरे : विपणन मिश्र

घटक ५ : विपणन मिश्र

घटक ६ : सेवांचे विपणन

पुस्तक तिसरे : विपणन माहिती

घटक ७ : विपणन माहिती व्यवस्था

घटक ८ : विपणन संशोधन

घटक ९ : विपणन नियंत्रण

अनुक्रमणिका

महाराष्ट्र राज्यातील शिखर सहकारी संस्था (भाग १)

१. महाराष्ट्र राज्य सहकारी संघ	१
२. महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक	१०
३. महाराष्ट्र राज्य सहकारी कृषी ग्रामीण बहुउद्देशीय विकास बँक	१९
४. महाराष्ट्र राज्य सहकारी साखर कारखाना महासंघ	२६
५. महाराष्ट्र राज्य सहकारी कापूस उत्पादक पणन महासंघ	३२
६. महाराष्ट्र राज्य सहकारी वस्त्रोद्योग महासंघ	३५
७. महाराष्ट्र राज्य सहकारी पणन महासंघ	५३
८. महाराष्ट्र राज्य सहकारी गृहनिर्माण वित्त महामंडळ	५९
९. महाराष्ट्र राज्य सहकारी दूध महासंघ	६४
१०. महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ	७४
११. महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरेटिव्ह बँक असोशिएशन	७९
१२. महाराष्ट्र राज्य सहकारी ग्राहक महासंघ	८५
१३. महाराष्ट्र राज्य सहकारी मच्छिमर संघ	८७

NATIONAL LEVEL APEX COOPERATIVES (Part II)

1. NATIONAL COOPERATIVE UNION OF INDIA	88
2. NATIONAL FEDERATION OF AGRICULTURAL MARKETING SOCIETIES	93
3. NATIONAL COOPERATIVE CONSUMERS FEDERATION OF INDIA	96
4. NATIONAL FEDERATION OF STATE COOPERATIVE BANKS	100
5. NATIONAL COOPERATIVE AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT BANK	103
6. INDIAN FARMERS FERTILISER COOPERATIVE	106
7. KRISHAK BHARATI COOPERATIVE	110
8. TRIBAL COOPERATIVE MARKETING DEVELOPMENT FEDERATION OF INDIA	113
9. NATIONAL COOPERATIVE HOUSING FEDERATION OF INDIA	116
10. NATIONAL COOPERATIVE DAIRY FEDERATION OF INDIA	118
11. NATIONAL FEDERATION OF URBAN COOPERATIVE BANKS AND CREDIT SOCIETIES	121
12. NATIONAL LABOUR COOPERATIVE FEDERATION OF INDIA	123

13. NATIONAL FEDERATION OF FISHERMEN'S COOPERATIVES	126
14. NATIONAL FEDERATION OF COOPERATIVE SUGAR FACTORIES,	129
15. ALL INDIA FEDERATION OF COOPERATIVE SPINNING MILLS	131
16. ALL INDIA HANDLOOM FABRICS MARKETING COOPERATIVE SOCIETY	132
17. NATIONAL COOPERATIVE TOBACCO GROWERS FEDERATION	134
18. NATIONAL TREE GROWERS COOPERATIVE FEDERATION	135

सहकारी संस्था : निवडक स्थिती अभ्यास

संदर्भ पुस्तक

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	संस्थेचे नाव	सादर करणारा विद्यार्थी
	सहकार वर्धिनी, पुणे	
०१	पुणे जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक, पुणे	सौ. वनिता ललवाणी
०२	यशवंत सहकारी साखर कारखाना लि., थेऊर, ता.हवेली, जि.पुणे	बी.बी. ठाकूर
०३	सहकार महर्षि स्व.बापूरावजी देशमुख शेतकरी सह.सूतगिरणी लि., वर्धा	चंद्रकांत हुले
०४	जोतिर्लिंग सह. दूध उत्पादक संस्था मर्या., शिराळे खुर्द, जि.सांगली	राजेंद्रसिंह नांगरे-पाटील
०५	कृषि उत्पन्न बाजार समिती, खेड, जि.पुणे	एन.के. हसबे
०६	चांबळी विविध कार्य.सेवा सह.संस्था मर्या., चांबळी, ता.पुरंदर, जि.पुणे	नंदकुमार जोशी
०७	मुंबई कामगार मध्यवर्ती ग्राहक सहकारी संस्था मर्यादित, मुंबई	अजित देशमुख
०८	चेतना नागरी सहकारी पतसंस्था मर्यादित, पुणे	श्रीमती रंजना दोशी
	प्रल्हादराव पाटील नागरी सहकारी पतसंस्था मर्या., उल्हासनगर	
०९	दि महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक लि., मुंबई	ज्ञानेश्वर चव्हाण
१०	इंदिरा गांधी महिला सहकारी सूत गिरणी लि., कोल्हापूर	सुनील लोखंडे
११	आदर्श महिला नागरी सहकारी बँक लि., औरंगाबाद	राजेंद्र फडके
१२	संतकृपा सहकारी पतपेढी मर्यादित, मुंबई	मोहनदास निर्वाण
	नाशिक जिल्हा नागरी सहकारी बँक्स असोसिएशन लि.	
१३	वसंतदादा पाटील सहकारी साखर कारखाना, विठेवाडी (लोहोणे), जि.नाशिक	रावसाहेब वरपे
१४	विश्वास को-ऑपरेटिव्ह बँक लि., नाशिक	सुरेश वाघ
१५	अमृतवाहिनी अर्बन को-ऑप. बँक लि., घुलेवाडी, जि.अहमदनगर	अरुण पवार
१६	नाशिक डिस्ट्रिक्ट इन्डस्ट्रियल अँड मर्कन्टाईल को-ऑप.बँक लि., नाशिक	सौ.शैलजा पवार
	राष्ट्रीय सहकारिता विकास तथा ग्रामीण प्रबंधन संस्था, वर्धा	
१७	दि विदर्भ को-ऑपरेटिव्ह मार्केटिंग सोसायटी लि., नागपूर	श्रीमती शैला धांडे
१८	नागपूर कृषि उत्पन्न बाजार समिती, नागपूर	श्रीमती भारती खानोरकर
	राष्ट्रीय सहकारिता विकास तथा ग्रामीण प्रबंधन संस्था, अमरावती	
१९	राजगुरुनगर सहकारी बँक लि., राजगुरुनगर, जि.पुणे	श्रीकांत जाधव
२०	शालोम कर्मचारी सहकारी पतसंस्था मर्यादित, वरुड, जि.अमरावती	बाबुलाल मेश्राम
	सर्वोदय नागरी सहकारी पतसंस्था, संगमनेर	
२१	संगमनेर विभाग दूध उत्पादक सहकारी सोसायटी लि., संगमनेर	प्रकाश कानवडे
२२	सहकार महर्षी भाऊसाहेब थोरात सहकारी पतसंस्था, ठाणे	बाजीराव खुळे
	मुंबई पगारदार पतसंस्था सहकारी संघ, परेल व्हिलेज	
२३	दि फार्मर बँक स्टाफ को-ऑप. क्रेडिट सो.लि., मुंबई	शिवाजी सोनोने
	महावीर महाविद्यालय, कोल्हापूर	
२४	विश्वासराव नाईक सहकारी साखर कारखाना लि., यशवंतनगर, जि.सांगली	संजय शेळके